

DOBŘÝ UČITEL

Reflektivní seminář 2.

06.03.2023

Jaký by podle Vás měl být DOBRÝ UČITEL?
Jaký byl Váš OBLÍBENÝ UČITEL?

DOBRÝ UČITEL

Shlédněte následující medailonky vybraných učitelů na ZŠ/SŠ, kteří jsou momentálně více či méně mediálně známí, a udělejte si poznámky k otázce, jak tito vyučující vnímají a popisují dobrého učitele.

Štěkáňka, The Učitelka (tic toc)

- https://www.tiktok.com/@stekaanka/video/7042685018627476742?is_from_webapp=1&sender_device=pc&web_id7061896647484016133

Broňa, nadšený učitel angličtiny (brona.cz)

- <https://brona.cz/jak-poznate-skveleho-ucitele-anglictiny/>

Pavλίna Loňková, třetí nejinspirativnější učitelka ČR, Global Teacher Prize (pančelčino.cz)

- <https://www.nadacecs.cz/pavlina-lonkova-ucim-se-jak-ucit-jinak>
- <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pavlina-lonkova-global-teacher-prize/r~7a3e26ceea2f11eb94d2ac1f6b220ee8/>

Robert Čapek, líný učitel (linyucitel.cz)

- <https://www.youtube.com/watch?v=dDvui2pbO2A>

Jedenáctero znaků ideálního učitele

Broňa, nadšený učitel angličtiny (www.brona.cz)

- Je to milý profík s báječnou (*angličtinou*).
- Mluví během lekce (*anglicky*) v té nejvyšší možné míře.
- Nemluví ale více jak 20-30 % času lekce. Hlavní hvězda hodiny je student.
- Je zodpovědný, nápomocný, energický a nechybí mu empatie.
- Usmívá se, povzbuzuje a motivuje, co jen síly stačí.
- Přizpůsobuje lekce v maximální možné míře zájmům a potřebám studenta.
- Nebojí se improvizovat a měnit svůj učební plán během lekce.
- Umí přiznat chybu či neznalost a v příští lekci přijde se správným vysvětlením.
- Respektuje studenta jako rovnocenného partnera.
- Dává studentovi dobrou zpětnou vazbu, aby věděl, jak se může zlepšovat.
- Působí tak, že má student na konci hodiny chuť s ním zajít i na pivo.

STANDARD KVALITY PROFESNÍCH KOMPETENCÍ STUDENTA UČITELSTVÍ

<https://www.ped.muni.cz/pedagogika/wp-content/uploads/2020/11/Standard-kvality-profesnich-kompetenci-online1.pdf>

- Profesionální kompetence jsou chápány jako soubor profesionálních ZNALOSTÍ, POSTOJŮ, HODNOT a OSOBNOSTNÍCH CHARAKTERISTIK.
- Standard kvality je **nástrojem komplexního formativního SEBEHODNOCENÍ a HODNOCENÍ úrovně profesionálních kompetencí studenta učitelství** v rámci pregraduální profesionální přípravy.
- Po skončení poslední praxe student prokazuje, že dosahuje U VŠECH KRITÉRIÍ ALESPŇ ÚROVNĚ 1 (= UTVÁŘEJÍCÍ SE KOMPETENCE).

Přehled tematického zaměření kritérií v jednotlivých oblastech Standardu

1) PLÁNOVÁNÍ VÝUKY

- konzultace s PU: návaznost na kurikulum a předchozí práci učitele (1a)
- individualizace a diferenciacce (1b)
- cíle a jejich ověření (1c)
- metody, formy, pojmy, úlohy (1d)
- časové plány (1e)

2) PODMÍNKY PRO UČENÍ

- bezpečí (2a)
- kázeň (2b)
- živý kontakt (2c)
- potřeby (2d)
- odlehčení (2e)
- úspěch (2f)
- čas (2g)

3) PODPORA UČENÍ

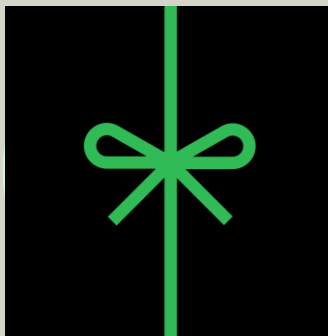
- smysluplnost (3a)
- cíle (3b)
- obsah (3c)
- věcná správnost (3d)
- využití předchozích znalostí (3e)
- metody a formy (3f)
- spolupráce žáků (3g)
- práce s chybou (3h)
- ICT (3i)

4) ZPĚTNÁ VAZBA A HODNOCENÍ

- průběžná zpětná vazba učitele (4a)
- sebehodnocení a zpětná vazba žáků (4b)
- různé formy hodnocení (4c)

5) REFLEXE VÝUKY

- reflexe výuky (5a)
- cíle vlastního rozvoje (5b)

https://www.youtube.com/watch?v=Uicbm_07AHw&list=PL7z6h8fdXjuUNtyrkBaStHtA-ewQc_JTQ&index=4

SPOLEČNÝ CÍL

Cílem je rozvoj pedagogických kompetencí s vidinou postupného rozvoje od **UČITELE ZAČÁTEČNÍKA** přes **KOMPETENTNÍHO UČITELE** a jednou v praxi ideálně i **UČITELE EXPERTA**.

Etapový/gradační model rozvoje bratří Dreyfusů (1986), rozpracoval Berlinger (1995)

ETAPOVÝ/GRADAČNÍ MODEL

- **Začátečník** (*Beginner*)

pomocí fragmentarizovaných jednoduchých technik. Hledá spíše návody a soustřeďuje se zejména na obsah, krátkodobé plánování a okamžité reakce v pedagogických situacích. Většina profesního učení probíhá na základě imitace či rad od druhých.

- **Pokročilý začátečník** (*Advanced beginner*)

Vyučovací postupy se pomalu začínají automatizovat, nabývají rutinní povahy. Na základě získání určitého objemu epizodických zkušeností učitel postupně postihuje podobnosti, vynořují se určité vzorce / schémata. Od jednotlivých reakcí na pedagogické situace pomalu postupuje k vytváření strategií. Jeho pozornost se od konkrétního vlastního výkonu začíná přesouvat k celkovému vnímání procesů vyučování; s tím je spojena schopnost klást si otázky a hledat odpovědi na to, co / jak / proč ve třídě dělá.

ETAPOVÝ/GRADAČNÍ MODEL

- **Kompetentní učitel** (*Competent teacher*)

Učitel nyní vlastní repertoár strategií, které mu umožňují vyrovnávat se úspěšně s běžnými situacemi ve třídě, a tyto strategie plně využívá. V této fázi profesního rozvoje má učitel již dostatek sebedůvěry pro improvizaci ve třídě, je schopen činit vědomá rozhodnutí o konkrétních postupech v daném kontextu.

Zatímco až dosud byla jeho pozornost soustředěna především na obsah vyučování, kompetentní učitel se začíná zaměřovat na žáka a jeho potřeby. Přechází k středně / dlouhodobému plánování a je schopen stanovit priority.

ETAPOVÝ/GRADAČNÍ MODEL

- **Zkušený učitel** (*Proficient teacher*)

V této fázi profesního rozvoje začíná být profesní výkon řízen intuicí ve spojení s explicitními pravidly / principy. Je rozvinuto problémové řešení komplexních pedagogických situací a vyučování je stále více zaměřováno na žáka.

- **Učitel – expert** (*Expert teacher*)

Nejvyšší fáze profesního rozvoje je charakterizována intuitivním uchopením pedagogické situace. Učitelův výkon je plynulý; zdánlivě nevynakládá žádné zvláštní úsilí. Plánování je flexibilní. Expert je schopen anticipovat události (ne je pouze řešit), je si vědom univerzálních schémat v rámci procesů učení / vyučování a jejich manifestace v konkrétním dění ve třídě.

* Etapové / gradační modely vzniklé na základě výzkumů byly kritizovány, protože nepostihují dostatečně fakt, že životní cyklus učitele může zahrnovat i „odbočky“, slepé uličky, někdy i regresy; ne každý také nezbytně dojde až do etapy experta. Přesto vedly v různých zemích k vypracování standardů pro potřeby podpory profesního rozvoje a hodnocení kvality práce učitele.

Jak na to?

Společné **REFLEXE** na základě Vašich zkušeností z výuky s využitím reflektivního deníku (7 záznamů - jednoobor; 4 záznamy - sdružené studium) a portfolia; dále na základě hospitací oborovým didaktikem (osobně, online, videozáznam); jednotlivě jak s PU, tak i s OD; kolektivně ve skupině i ve dvojicích dle vlastní domluvy.

Pomůcky pro sledování pokroku:
SEBEHODNOTICÍ DOKUMENT, REFLEKTIVNÍ DENÍK

Celková koncepce praxí během studia

- Praxi studenti vykonávají po dobu **tří semestrů**.
- Praxe všem studentům **začíná ve 2. semestru** navazujícího magisterského studia.
- Praxe je graduálně uspořádaná tak, aby odpovídala měnícím se potřebám studentů učitelství během jejich profesní přípravy. V rámci **Praxe I** proto převažují činnosti, v nichž je student **v roli pozorovatele**.
- V rámci Praxe II a Praxe III jsou pak stupňovány **vlastní výukové činnosti**, v nichž student přebírá zodpovědnost za plánování a realizaci výuky a učí se také realizovat výuku v tandemu.

STÍNOVÁNÍ

- STÍNOVÁNÍ = úvodní technika zaškolování do praxe, kdy praktikující student po celý den **sleduje provázejícího učitele**, aniž by zasahoval do jeho práce. Zaměřuje se na veškeré činnosti související s výkonem profese (dozory, komunikace s rodiči, příprava pomůcek na hodinu, individuální komunikace s žáky, administrativa, práce s elektronickou podporou výuky, suplování, komunikace s kolegy a dalšími pracovníky školy ...)
- Jde o širší zaměření, než je pouhá hospitační činnost v hodinách. Praktikující student získává povědomí o struktuře profesních činností učitele a o způsobech spolupráce s dalšími pracovníky školy.
- Stínování je příležitostí pro diskusi o učitelské pojetí výuky, o zdrojích pro rozhodování učitele nebo o subjektivním vnímání učitelské pracovní zátěže.

(Duschinská & High, 2020)

NÁSLECH

- NÁSLECH = technika, v níž praktikující student sleduje učitele a žáky v rámci vyučovacích hodin. Student se zaměřuje na tzv. regulativní i didaktický diskurz, tzn. pozoruje nastavování a udržování podmínek pro učení ve třídě i konkrétní didaktické postupy učitele. Kromě jednání učitele student sleduje také jednání žáků ve třídě a vzájemnou interakci mezi učitelem a žáky jakožto individualitami i skupinou.
- Náslech navazuje na stínování, neboť student již dokáže popsat činnosti učitele a vyhodnotit jejich zátěž. Nyní se tedy orientuje na situace přímo ve výuce.

TANDEMOVÁ VÝUKA

- TANDEMOVÁ VÝUKA = výuka, při které dva učitelé **sdílí odpovědnost za plánování realizaci a evaluaci výuky**. V rámci tandemové výuky v kontextu praxí se jedná o spolupráci provázejícího učitele a studenta učitelství. Podoby tandemové výuky se mohou různit. Student může ve výuce pomáhat učiteli, student a učitel mohou vyučovat společně, případně může každý pracovat s částí žáků dle jejich potřeb. Důležité je, aby ve všech případech docházelo ke společnému sestavování plánu výuky a jejímu vyhodnocení.
- Častá chybná představa o tandemové výuce spočívá v tom, že student „dostane“ od učitele část vyučovací hodiny a tu naplní libovolným obsahem dle vlastního plánu. V tomto případě ale nedochází ke sdílení zodpovědnosti za plán výuky a její výsledky, nejedná se tedy o tandemovou výuku (jedná se o dvě separátní výuky sloučené do jedné vyučovací hodiny).